

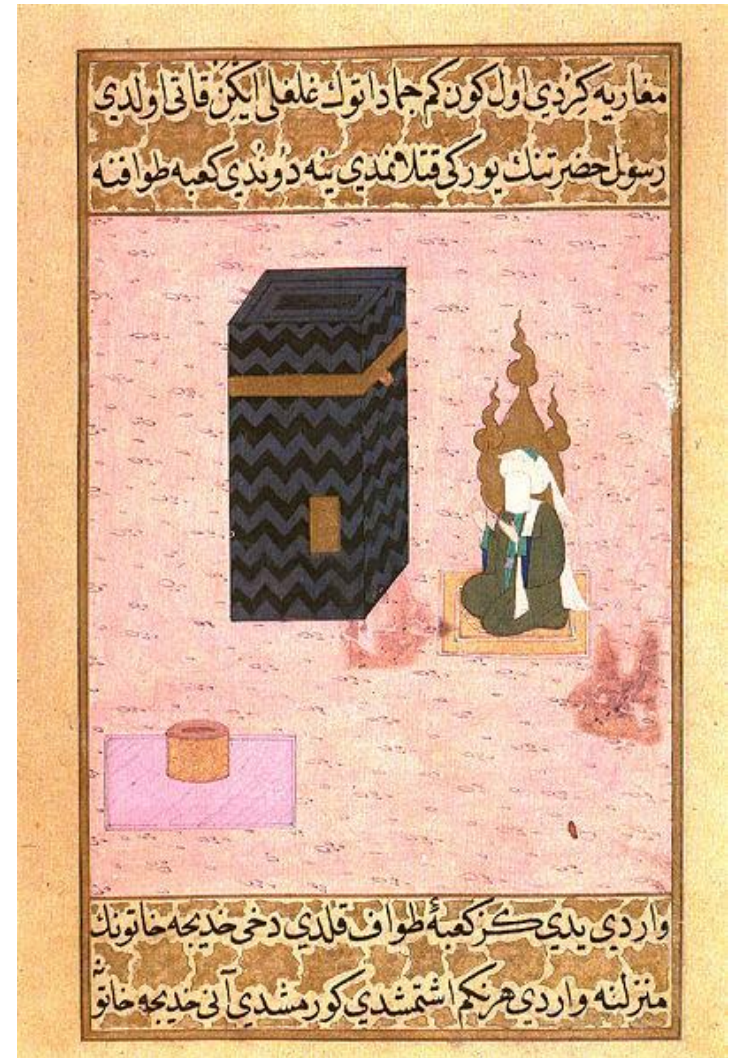
Arabská expanze

Arabové

- Arabský poloostrov, jeho většinu pokrývá poušť.
- Arabové -beduínské kmeny kočující na poušti s velbloudy a stády ovcí a koz.
- Ještě předstátní společnost (rodina, málo početné kmeny).
- Nepodmaněni Římem. Bez vlivu římské civilizace.

Arabové

- Vyznávali polyteistické náboženství.
- Centrem **Mekka**, svatyně Kaaba, kde byl ve zdi uložen posvátný černý kámen.
- Mekka- oáza, důležité obchodní centrum.
- Již tehdy místem četných poutí.
- Poutě spojovány s obchodními a kulturními událostmi (trhy, poetické soutěže). Klid zbraní po 4 měsíce.
- O svatyni v Mekce pečoval svaz obchodníků zvaný podle kmene Kurajš.

Politické rozdělení v oblasti Středozemního moře před arabskou expanzí (cca 600 n.l.)

Postupné pronikání monoteistických náboženství na arabský poloostrov:

Židovské náboženství

Křesťanství

Víra v jednoho Boha.

Základem věrouky posvátné texty inspirované Bohem.

Judaismus- 13 článků víry

(Maimonides, jeden z největších středověkých židovských filosofů –žil ve 12. století ve Španělsku a v Egyptě)

1. Bůh existuje
2. Bůh je jeden
3. Bůh je netělesný
4. Bůh je věčný
5. Jedině Bůh sám může být uctíván
6. Proroctví zaznamenaná v Bibli jsou pravdivá
7. Mojžíš byl největším prorokem Izraele
8. Tóra je božského původu
9. Tóra je neměnná a nezměnitelná
10. Bůh je vševědoucí
11. Bůh trestá a odměňuje v posmrtném životě
12. Mesiáš jistě přijde
13. Nastane vzkříšení mrtvých

Křesťanství

Ježíš Kristus

Ztotožnění Mesiáše s Ježíšem (Kristus)

Ježíš je Spasitel a Boží syn.

Židovské náboženství

Tanach

- Tóra - 5 knih- od Stvoření světa, Adam a Eva, potopa, Abraham, Izák, Jákob, zajetí Židů v Egyptě, prorok Mojžíš - putování Židů pouští, zákony
- Proroci knihy velkých a malých proroků
- Spisy 12 knih mimo jiné Žalmy, Píseň písní

Křesťanské náboženství

Bible

Starý zákon

Pět knih Mojžíšových (Pentateuch)

Dějepisné knihy

Prorocké knihy (Knihy proroků)

Mudroslovné knihy

Nový zákon

Evangelia (Matouš, Marek, Lukáš, Jan)

Skutky apoštolů

Epištoly

Zjevení sv. Jana (Apokalypsa)

Mohamed (Muhhamad) (570-632)

Zakladatel muslimského náboženství. Pocházel z Kurajšovců, ale z méně významné rodiny z Mekky.

V mládí snad cestoval s karavanami, seznámil se s židovským i s křesťanským náboženstvím.

Přesvědčen o svém poslání obrodit arabské náboženství.

Sňatkem získal ekonomickou nezávislost.

Dále se věnoval se výhradně náboženské meditací.

Během nich mu byl zjeven text **Koránu**, které mu měl předávat archanděl Gabriel.

První zjevení 610.

Sesílání veršů trvalo více než 20 let.

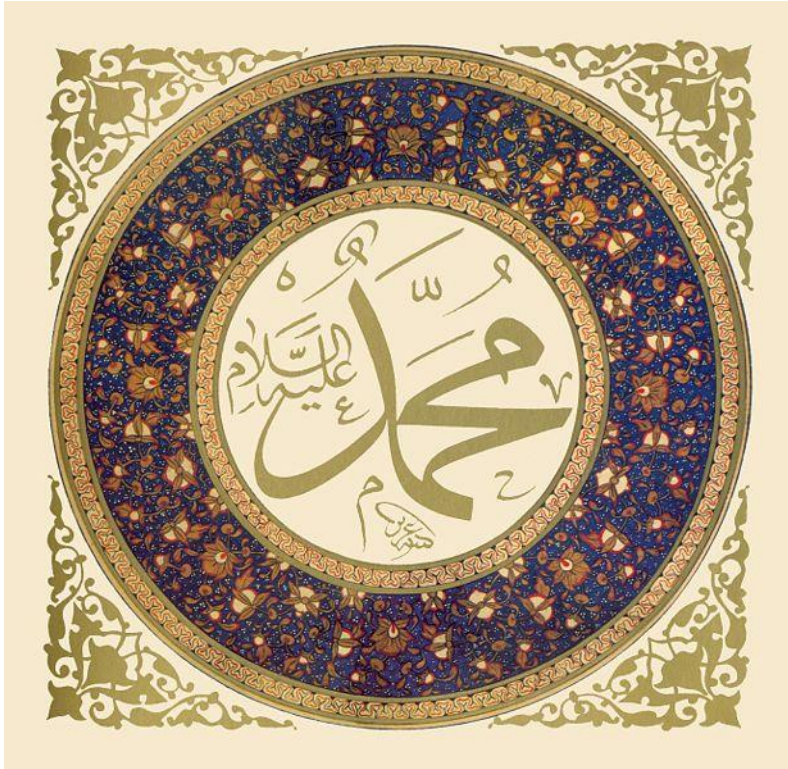

První zjevení měl Mohamed při meditaci v Mekce v roce 610. Zjevil se mu archanděl Gabriel a předával mu učení. Zároveň ho žádal, aby zjevené učení předával lidem.

Cca 613 - poprvé vystoupil veřejně a začíná nové učení šířit.

Prvními muslimy se stal výběr osob napříč společnostmi, žádnému víc než 30 let. (Alímu bylo 10).

Korán-svatá kniha muslimů

Rozdělen do 114 kapitol- súr

Muslimové věří, že korán obsahuje doslovně zaznamenané zjevení, jehož se Mohamedovi dostalo prostřednictvím archanděla Gabriela.

Nemá děj, je to sbírka písemně zaznamenaných poselství proroka Mohameda.

Převážně jde o napomenutí věřících, jak mají žít.

Islám

- Základy teologie:
- Alláh je tvůrcem všeho, nejvyššího vládce, kterému je nutno se bezpodmínečně odevzdat a poslouchat jeho vůli.
- Víra v konec světa, poslední soud, v ráj a peklo.
- Mnoho společného s judaistickou a křesťanskou teologií.

Islám

Muslim musí dodržovat pět základních příkazů- „ pět pilířů islámu“.

- Vyznání víry
- Modlitba -5 x denně (původně jen 1x).
- Náboženská daň (původně almužna).
- Půst v období ramadánu (pohyblivý měsíc)
- Pouť do Mekky - alespoň jednou za život

Orientace modlitby směrem k Mekce. Za zakladatel Kaaby prohlášen Abrahám.

Džihád- vynaložené úsilí, boj o to, aby byli nevěřící přesvědčeni o pravdě islámu. Může být mírové i válečné. Mohamed nazavrhoval násilí.

Muslimové nesmějí bojovat mezi sebou.

Mohamed (570-632)

Mohamed vystupoval jako Alláhův prorok (posel).

Navazoval na starší proroky Abraham, Mojžíše a Ježíše, ale jen on byl schopen vyslovovat plnou šíři božského zjevení.

Kázal nové náboženství a získával stoupence, ale i nepřátele.

Poté, co se ho pokusili zavraždit, uprchl 24. září 622 z Mekky do Jathribu společně s cca 150 souvěrci .

Zde kde přijat jako prorok a vládce. Město proto přijalo jméno Medína (Město Prorokovo).
Odchod do Medíny se nazývá Hidžra a je počátkem muslimského letopočtu.

V Medíně vznikla první muslimská obec, v jejím čele Mohamed spolu s Abú-Bakrem a Umarem.

624-630. Prudký nárůst stoupců islámu. Boje s Mekkou a jejími stoupci.
Postavení Mohameda a islámu se každým rokem posilovalo.

630 na Mekku pochodovalo 10 000 muslimů.

Mohamed (570-632)

630 Vítězný Mohamedův návrat do Mekky. Poddala se bez boje. Mohamed zničil modly v Kaabě, Kaaba se stala muslimskou svatyní. Přijal svatý kámen jako součást muslimských obřadů, stejně jako pouť do Mekky.

Mohamed- organizačně velmi schopný.

631 podmanil si kmeny na Arabském poloostrově.

Mohamed stanul v čele teokratické říše.

Mohamed zemřel roku 632 v Medině.

První období po smrti Mohameda

- Mohamed nezanechal mužské potomky ani instrukce, jak dál vésti **ummu-společenství věřících**.
- Došlo na volbu- zvolen Abú Bakr, Mohamedův přítel a otec jeho nejmilejší manželky Aiši.
- 632-634 Abú Bakr
- Titul chalífa- zástupce Alláhova proroka a vůdce islámské obce
- Teokratická vláda- spojení náboženské a vládní moci.
- Vojensky uhájil islám na Arabském poloostrově proti odstředivým snahám, povstání jednotlivých kmenů.
- Počátky arabské expanze.

Arabská expanze

Umar ibn al Chattáb (634-644)
zakladatel **arabské říše**

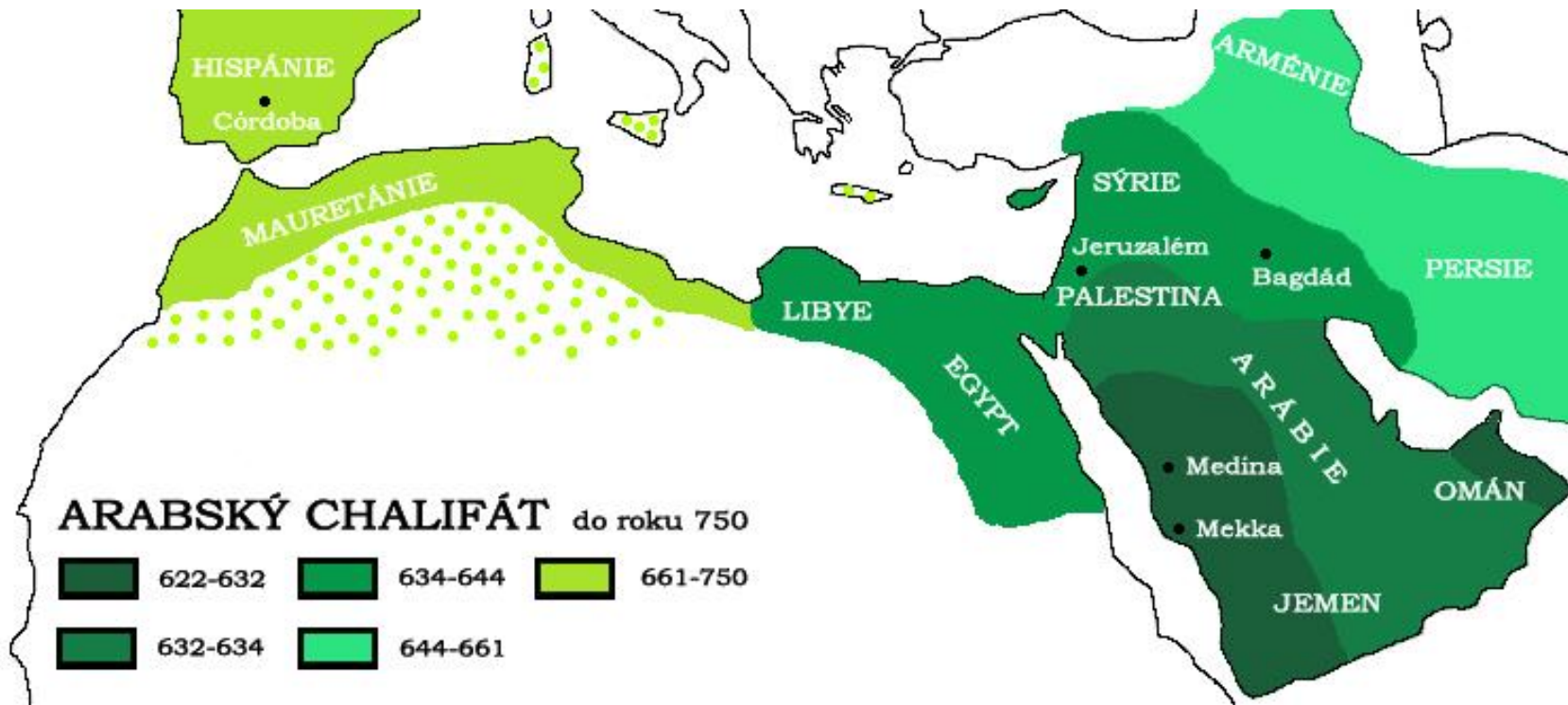
Uthmán ibn Affán z rodu Umajjovců
(644-656)

Pokračoval v expanzivní politice

Kodifikován korán. Ostatní verze koránu
prohlášeny za neplatné.

Zavražděn.

ARABSKÁ EXPANZE

- 636 porazili Byzanc, získali Sýrii
- 637 dobyli Jeruzalém, podrobili Palestinu
- 641 padl Egypt, získali část S Afriky
- 644 porazili Persii
- 651 porazili Sásánovce v Iráku

Arabská expanze

Vynikající válečníci

Dobří organizátoři

Dobrý vztah k podrobenému obyvatelstvu.

- V období 634-656 Arabové dobyli Sýrii , Egypt, Persii a další země s mnohem vyšší kulturou a civilizační úrovní, než jakou měli sami.
- Dobyté země také byly mnohonásobně početnější.
- Stali se vládnoucí silou a vnitřní struktury jednotlivých států nechali více méně beze změn.
- Zanechali i daňové zatížení obyvatelstva.
- Nábožensky byli snášenliví, jinověrci museli platit zvláštní daň.
- Čerpali z kultur dobytých národů a z předností jejich správy.

Rozkol v islámu

- Alí ibn Abi Tálib (656-661), Mohamedův příbuzný i jeho zeť. Jeden z prvních stoupenců islámu.
- Zvolen po Po Uthmánově smrti. Musel však čelit opozici i ve vlastním rodu.
- Přesunul centrum z Mediny do Kúfy (Irák)
- 657 bitva se správcem Sýrie Muávijou z rodu Umajjovců.
- 660 chalífou prohlášen Muávija.
- 661 Alí zavražděn
- **Šíité** (stoupenci Alího) x **sunnité** (zastánci obce a prvních tří chalífů)

Rozkol v islámu

- Šíité uznávají jako vůdce islámské obce jen přímé potomky Mohamedovy rodiny (Alí byl jeho bratranec a zároveň manžel jeho dcery Fátimy)
- Menšinové hnutí
- Sunnité- od sunna- cesta, zvyk - soubor výroků a činů proroka Mohameda
Uznávají jako legitimní první tři chalífy.
- Většinové hnutí
- Charidža- další odštěpenecká skupina.

Umajjovci 661-749/50

Prvním vládcem Muávija (661-680)

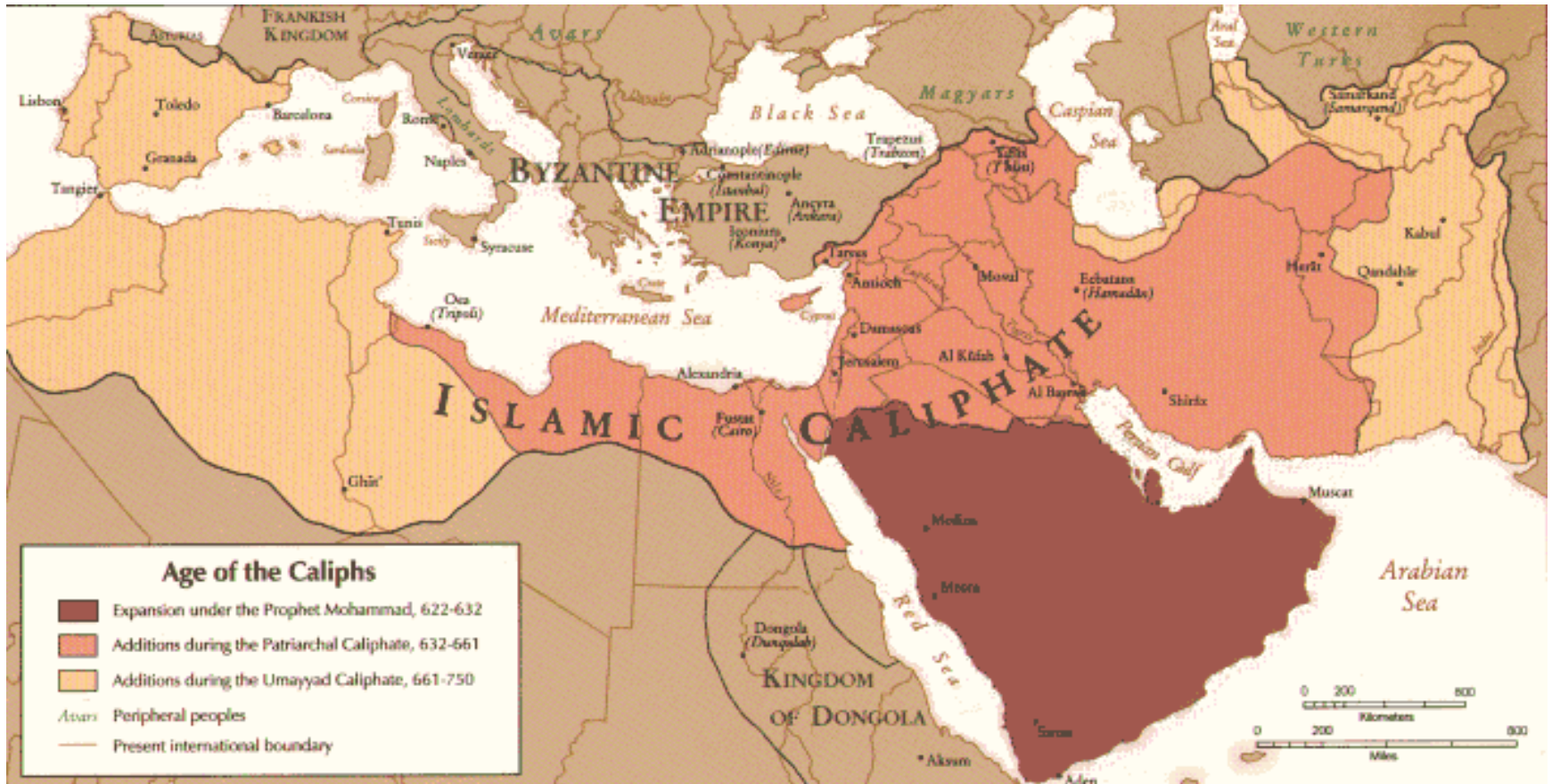
Přenesl centrum státu do Damašku.
Úřad chalífy, dosud volený, se stal dědičný
v rodu Umajjovců.

Další územní rozšíření- Asie až po hranice Indie, severní Afrika, Pyrenejský
poloostrov

Silná vnitřní opozice, především šité.

Arabská říše za Umajjovců

Arabové na Pyrenejském poloostrově

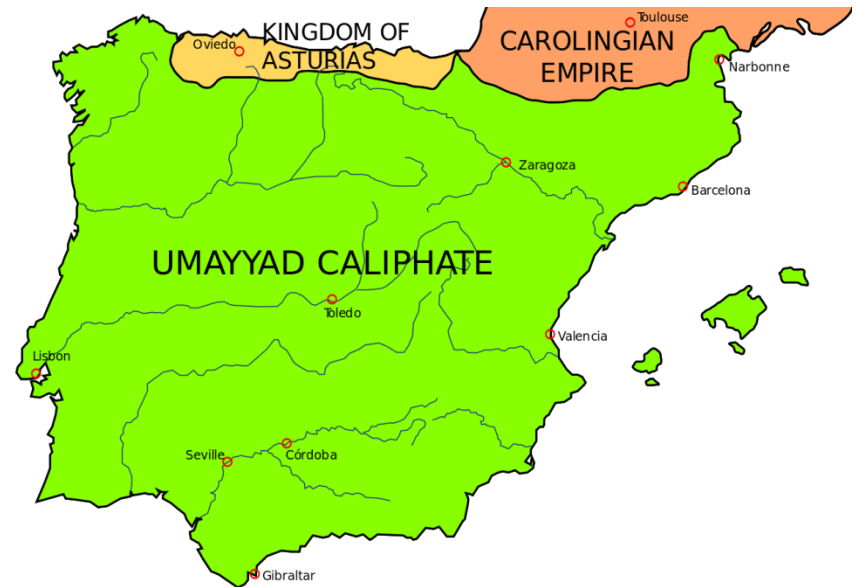
711 Tárik ibn Zijád, vojenský velitel ve službách Músy ibn Nusarja, umajjovského dobyvatele severní Afriky.

Přeplavil se přes Gibraltar (Džebel el Tárik-Tárikova skála).

Bitva u Guadelate (Jerez de la Frontera)
Porazil Vizigóty.

Postupné dobytí Iberského poloostrova.
Mnoho obyvatel přešlo k islámu.

Nejzápadnější výběžek umajjovské moci.
Islámský emirát v Al Andalús s centrem v Cordóbě (716).

Arabové na Pyrenejském poloostrově a za jeho hranicemi

720 Arabové překračují Pyreneje, dobyt Narbonne

722 první porážka –umožnila existenci Asturijského království (později království Leon)

732 arabská vojska zastavena v bitvě u Poitiers (u Tours) Franky vedenými Karlem Martellem.

Mimo pyrenejský poloostrov získali Arabové jen malou oblast v okolí Narbonne (Septimanie).

Abbásovci

750-1258

Povstání proti umajjovskému chalífovi.
Vyvraždění většiny rodu Umajjovců.

Nový rod **Abbásovci**
Abú l'Abbás (750-754)

Abú Džafar zvaný Al- Mansúr (754-775)
Přenesl centrum do Bagdádu

Všichni muslimové si byli rovni, již nešlo
o arabský, ale muslimský stát.

Univerzita v Bagdádu

Abbásovci 750-1258

Hárun ar Rašíd (786-809)

Největší politický i kulturní rozvoj.

Kontakty s Karlem Velikým.

Pohádky Tisíce a jedné noci.

Knihovna "Dům moudrosti"

Knihovnu i vědecký ústav- produkce

vědeckých děl a překladů z cizích literatur.

Seldžukové

- V roce 1055 turkitské kmeny Seldžuků dobyly Bagdád a ovládly tak celý chalífát.
- Abbásovci si podrželi úřad chalífy jako duchovní hlavy islámu a oficiální hlavy říše.
- Seldžukové- světští vládcí s titulem sultán.
- 1258 dobyli Bagdád Mongolové a chalífát jako státní útvar definitivně zanikl.
- Přeživší členové abbasovské dynastie odešli do Egypta, kde vykonávali funkci duchovní hlavy islámu pod vládou mamlúckých sultánů až do roku 1517.

Fátimovci 9.-12. století

Ovládli severní Afriku.

Dobyli Egypt.

Šíité.

Neuznávali sunnitské chalífy v Bagdádu.

969 založili nové sídelní město šíitského chalífy- Káhiru.

Úpadek ve 12. století.

Když 1171 zemřel káhirský chalífa, podřídil egyptský vezír Saladin Egypt sunnitskému Bagdádu.

Ajjubovci

Formálně podřízeni Abbasovcům.

Vládli v Egyptě

- Saladin 1174-1193 prohlásil se sultánem
- 1187 porazil křižáky v bitvě u Hattinu, následně dobyl Jeruzalém a většinu křižáckých území.
- Křesťané reagovali vyhlášením Třetí křížové výpravy
- 1192 dohoda s Richardem Lví Srdce, volný přístup křesťanských poutníků do Jeruzaléma.

Ajjubovci vládli na konci 12. a ve 13. století v řadě oblastí na Předním Východě a v severní Africe.

Souboj Richarda Lví Srdce a Saladina
vyobrazení ze 14. století

Arabská kultura

Přejala dědictví helénistické, íránské, ale i egyptské, syrské.

Ekonomickými i kulturními centry velká města: Damašek, Bagdád, Káhira ad.

Filosofie navazovala na Aristotela.

Ibn-Síná (Avicenna) +1036 – mnoho oborů, zejména medicína.

Ibn Rušd (+ 1198) působil v Andalusii, filosof, komentáře k Aristotelovi

Rozvoj matematiky a astronomie-nové objevy, velké observatoře
geografie: al-Masúdí, Ibn Fadlán; také Ibrahim ibn Jakub, popisy zemí.

Měšita al-Azhar v Káhiře (10. století)

Umajjovci na Iberském poloostrově

Muslimská Hispánie se oddělila od Abbasovské říše.

Abdurrahmán I. z rodu Umajjovců, jediný přeživší Umajjovec, uprchl na západ. Od 756 **emirát** se sídlem v Cordobě

Od 929 **chalífát**

Abdurrahmán III. (912-961)

Vrchol arabské moci

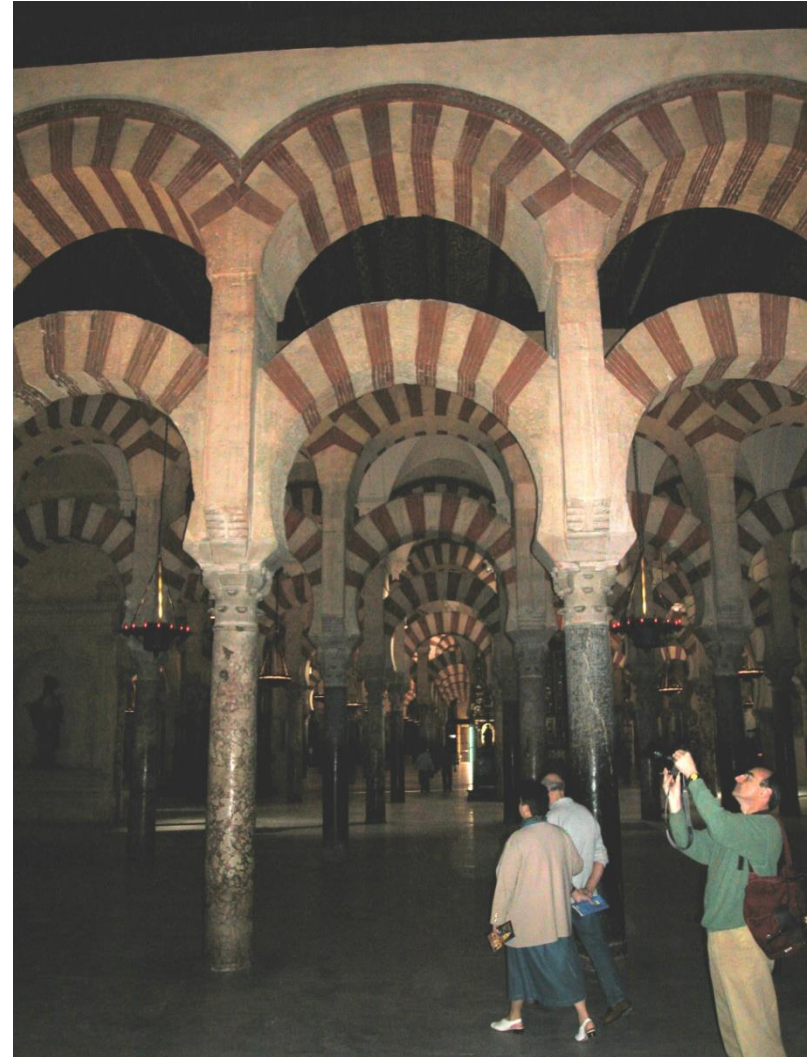
Silné vojsko složené ze slovanských otroků.

Prosperující městská centra:

Cordóba, Sevilla, Granada, Toledo

Silná židovská populace

Vrchol arabské kultury

Cordóba, synagoga

Reconquista – znovudobytí
Pyrenejského poloostrova.

Počátky v 8. století
Intenzivněji po roce 1000.

Dobytí Toleda 1085

Zmenšování muslimského státu
Dobytí Granady 1492.

